

Trösterová, Zdeňka

Ruština ve svých lokálních různotvarech jako předmět odborného zájmu permských lingvistů

Opera Slavica. 2006, vol. 16, iss. 4, pp. 54-60

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116710>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

тельных исследовательских усилий, привлекает специальные исторические, литературоведческие, лингвистические, культурологические, теологические работы.

Подчеркнем, что наш критический анализ был направлен, во-первых, на принципиальный разговор о содержании нового учебника по одной из важнейших дисциплин русской филологии, имеющей выходы в самые разнообразные сферы жизни, культуры и идеологии; во-вторых – на *диалогическую* ориентацию потенциальных пользователей книгой, в частности студентов, в проблематике курса истории русского литературного языка и новейшей научно-учебной литературе по этому предмету.

Ruština ve svých lokálních různotvarech jako předmět odborného zájmu permských lingvistů

Zdeňka Trösterová

V době relativně nedávno minulé za existence SSSR se ruština jako národní a spisovný jazyk zakládajícího a největšího ze sovětských národů těšila mimořádnému zájmu ze strany oficiálních míst. Jazyková politika byla součástí státní sovětské politiky, jazykovědné ústavy a početná vysokoškolská pracoviště se zúčastňovaly státních výzkumných úkolů zaměřených na popis daného jazykového stavu i fenomén tzv. jazykového plánování. Ani z dnešního pohledu nelze však většinu prací o jazyce vzniklých v SSSR upřít rozhled, solidnost a širokou materiálovou základnu, s níž lingvisté pracovali. I v zahraničí, zvláště v zemích východního bloku, kde bezprostřední přístup k západní lingvistické literatuře byl obtížný, byla velmi ceněna edice *Новое в зарубежной лингвистике*, která mapovala současné světové lingvistické dění a pohotově překládala nejzávažnější díla světových lingvistů. Takto teoreticky vyzbrojeni a metodologicky poučeni se pak sovětské jazykovědci zabývali výzkumem ruštiny, do něhož tak pronikaly metodologie věd, které jinak v SSSR oficiálně podporovány nebyly, jako sociologie atd. Proto i projekty, které se nám dnes podle názvu jeví jako tendenční a málo užitečné, představovaly významný počín a mají svou vědeckou hodnotu dodnes, např. série monografií *Русский язык и советское общество, Социолого-лингвистическое исследование*, red. M. B. Панов, Москва 1968, nebo podrobné zpracování problematiky hovorové ruštiny, okolo níž se rozhořela i podnětná a vědecky přínosná teoretická diskuse, do které mimo jiné podstatně zasáhli i českoslovenští jazykovědci. Pro mladší lingvistickou generaci připomeňme jádro sporu: kolektiv vedený Je. A. Zemskou (*Русская разговорная речь*, Проспект, Москва 1968) viděl v hovorové ruštině samostatný, jakoby "druhý" kód, svébytný různotvar spisovného jazyka, koexistující s útvarem, jenž byl označován jako *кодифицированный литературный язык*, vystupující převážně v psané formě. Ostatně fenomén mluvenosti a psanosti, hovorovosti a spisovnosti a pojmy jako norma - úzus - kodifikace nebyly z hlediska těchto předpokládaných dvou kódů v jednoznačných vztazích, i *русская разговорная речь* se vymezovala jako útvar spisovný, vázaný na určitou vrstvu nositelů, u nichž se předpokládalo minimálně středněškolské vzdělání (na rozdíl od uživatelů tzv. *просторечия*). Čeští lingvisté, soustředění

především na rusistickém pracovišti FF UK v Praze, obohatili výzkumy hovorové ruštiny o četné cenné postřehy jako autoři řady studií i monografií na dané téma, ale jejich výchozí postoj byl jiný. Zformuloval ho V. Barnet v rozsahem stručném, ale obsahově velmi podnětném příspěvku *Jaký je lingvistický status hovorové ruštiny*, Československá rusistika 1970, 2, s. 78-82, kde v duchu české lingvistické tradice nahlíží na hovorovou ruštinu ne jako na samostatný jazykový kód, ale jako na jeden z funkčních stylů, který má ovšem ve srovnání s ostatními funkčními styly svá specifika. Ostatně ani všichni sovětské lingvistické nesdíleli stanovisko Je. A. Zemské a jejího kolektivu a přiklíněli se k českému pohledu na uvedenou problematiku, např. O. B. Sirotinina.

Nehledě na to, co bylo dosud řečeno, se však především na nejvíce oficiálních pracovištích, jako byl např. Institut jazykovědy AV SSSR, prosazovaly politicky angažovanými pracovníky i jiné pohledy na ruský jazyk. Pohledy, které v něm viděly nejen prostředek unifikace ve smyslu propagace ruštiny jako jazyka *межнационального общения* v rámci SSSR (takto deklarovaná úloha ruštiny byla i součástí Programu komunistické strany SSSR), ale které vycházely z okřídleného “přání je otcem myšlenky” v tom smyslu, že samotnou ruštinu jako národní jazyk Rusů si přály mít co nejvíce vtěsnanou do Prokrustova lože sovětské spisovné ruštiny, jednotné na celém ohromném ruském území. Ideálem byla ruština “zglajchšaltovaná” (omlouvám se za tento nespisovný a v odborném textu jakoby nepatřičný výraz, ale je pro dané snahy výstižný), s “přistřiženými křídly” v duchu sovětské globalizace. V tomto smyslu se také razila teze (do určité míry možná i oprávněná, ale příliš přímočará a ve svých důsledcích zavádějící) o odumírání ruských nářečí - jako by na jejich místo bezprostředně nastupovala všude stejná spisovná ruština ve své ideální normované a kodifikované podobě. Jako by i v oblasti jazyka (alespoň na teoretické rovině, praxe živého jazyka se tak sešněrovat nedala) platilo, že co není dovoleno, je zakázáno, je odsouzeno k zániku, je nežádoucí. Tak F. P. Filin v heslu *Русский язык* (*Русский язык, Энциклопедия*, Москва 1979, s. 270) uvádí: “В эпоху социализма говоры отмирают. ... Вероятно, в будущем сохранятся лишь отдельные диалектные особенности, в конечном итоге литературный язык станет единственным средством общения всего населения.” Český znalec této problematiky O. Leška zdůrazňoval, že současná nářečí mohou působit přes širší útvary naddialektní, jako je lokálně zabarvený jazyk hovorový, i na spisovnou ruštinu, do které tak mohou pronikat lokální rysy. (O. Leška, *Jazyk v strukturálním pojetí*, Praha 2003, s. 60, 61).

Této skutečnosti si byli vědomi spíše na “perifériích” lingvistických pracovištích, kde působení dialektního pozadí a zázemí bylo vždy zřetelnější než např. v Moskvě. K takovým pracovištím patřila a patří katedra ruského jazyka a obecné jazykovědy v Permi. V daném případě se jakoby sešlo několik šťastných okolností. Permská univerzita vznikla před 90 lety (v r. 1916) jako filiálka Petrohradské státní univerzity. Mnozí její pracovníci proto prošli “petrohradským školením”, což v případě lingvistů bylo zvláště významné. Lidský i vědecky je totiž zásadně ovlivnil významný ruský jazykovědec Boris Alexandrovič Larin (1893-1964).

Šlo o vědce s širokým lingvistickým rozhledem a zájmy. V letech 1910-1914 vystudoval Kyjevskou univerzitu, od r. 1916 pokračoval ve studiu na Petrohradské univerzitě pod vedením Baudouina de Courtenay a L. V. Ščerby. Na této univerzitě pak dále působil, získal hodnost profesora a titul doktora filologických věd. K jeho nejvýznamnějším počínům patřila práce na vytvoření úplného slovníku dialektů Pskovské oblasti. Z jeho iniciativy a pod jeho vedením vytvořili jazykovědci a studenti kartotéku o miliónu karto-

téčních lístků, obsahujících nářeční slovní zásobu a frazeologické obraty i excerpta z pskovských písemných památek (letopisy, gramoty atd.). Z jeho pera začátkem 60. let vzešla *Инструкция Псковского областного словаря. Методическое пособие для диалектологической практики*. Projekt Pskovského oblastního slovníku se realizoval jen částečně a až po smrti prof. Larina, ale sama idea vytvoření úplného dialektního slovníku sehrála iniciační roli i na jiných pracovištích.

Stejně iniciační roli měla i jeho myšlenka o důležitosti výzkumu městské řeči v komplexním uchopení jejich projevů, včetně řeči profesních skupin, sociálních vrstev a rovněž v souvislosti se zkoumáním dialektního pozadí. K zakládajícím proto patřily stati *К лингвистической характеристике города а О лингвистическом изучении города*, obě z roku 1928. Právě tyto oblasti jeho bádání se staly inspirativní pro lingvistické pracoviště Permské státní univerzity, stejně jako jeho přesvědčení, že “развитие литературного языка постоянно связано с общим разговорным языком”, že cílem studia spisovného jazyka je “установить взаимодействие типов литературного языка с общенародным языком...” (*Лекции по истории русского литературного языка*, Moskva 1975, s. 8). Prof. Larin v tomto smyslu jako by předešel dobu a jeho myšlenky jsou vlastně doceňovány až dnes, protože to on stál v Rusku u zrodu široce zaměřeného výzkumu sociální a sociálně-teritoriální diferenciacie jazykových (řečových) prostředků.

Z jeho bohatého filologického odkazu je pro permský kolektiv inspirující především idea vytvoření úplného dialektního slovníku a myšlenka zkoumání vztahu spisovného jazyka a jazykových různotvarů podmíněných lokálně i sociálně, jak se projevují např. v řeči obyvatel měst s dosud živým dialektním zážemím i v řeči jednotlivců v závislosti na tom, z jakého jazykového prostředí vzešli, jakého dosáhli vzdělání i na jejich individuální orientaci technicky či humanisticky zaměřené apod.

Pro vytvoření úplného dialektního slovníku zvolili permští jazykovědci nářečí odlehle vesnice Akčim (přes 500 km od Permi) v Permské oblasti. Slovník je uveden věnováním Paměti Бориса Александровича Ларина - мудрого исследователя и ценителя народного языка - посвящается. Práce se zúčastnilo přes 50 autorů-dialektologů. V úvodu se říká: “В словаре говора д. Акчим Красновишерского района Пермской области (Акчимского словаря) отражена лексика живой обиходной речи носителей диалекта, собирающаяся диалектологами Пермского университета в процессе изучения говора в течение 30 лет. Создание словаря говора одной деревни актуально для современной лингвистики в целом ряде аспектов. Обращение именно к акчимскому говору обусловлено тем, что это говор самостоятельный, вполне отчетливо выделяющийся как реальная диалектная единица и вместе с тем типичный для территории относительно раннего заселения Пермской области русскими. Генетически говор связан с речью жителей древней Чердыни (Перми Великой), основную массу русских первоначальников которой составили выходцы из Вятской, Вологодской, Архангельской и Новгородской земель... Акчимский словарь показывает лексику говора деревни, типичной для русского Севера, где крестьянство издавна сочетало хлебопашество с охотой, рыбной ловлей и лесным промыслом.” (*Словарь говора д. Акчим Красновишерского района Пермской области*, гл. ред. Скитова, Ф., Л., вып. 1, Пермь 1984, s. 7). Celý slovník vyšel jako pětidílný v letech 1984-2004.

Předběžné práce na Akčimském slovníku byly započaty v r. 1950 - nejdříve v souvislosti se shromažďováním materiálu pro *Atlas ruských lidových nářečí* a jako podklad pro monografii o skupině nářečí horního toku řeky Višery (přítoku Kamy). Intenzivní práce na

slovníku začala od r. 1961, kdy byla již v dostatečné míře popsána fonetická a morfolo-
gická stavba daného nářečí. Na shromáždování materiálu se podíleli členové četných
dialektologických expedicí, jež mají v Rusku dávnou tradici. Při katedře ruského jazyka
PGU byla vytvořena slovníková komise, která vypracovala lexikologické a lexikografické
zásady a instrukce pro tvorbu slovníkových hesel. Teoretická problematika spjatá s podobou
slovníku daného typu byla předmětem více než 70 publikovaných statí a tří vědeckých
konferencí (Perm 1969, Moskva 1970, Vologda 1983). Základní kádr informátorů tvořilo
65 osob. Slovníkový materiál byl v podstatě shromážděn v r. 1971, jeho celkový objem je
okolo 23 tisíc stránek expedičních zápisů a kartotéka slovníku má okolo 2 miliónů listků.
Hesla slovníku obsahují stylistickou charakteristiku (pokud je slovu vlastní), nezbytné
gramatické údaje, výklad sémantiky a ilustrační materiál.

Jako ukázkou uvedme jedno heslo z oblasti botaniky, protože lidové názvy rostlin patří
k typickým: ИВАН-ДА-МАРЬЯ, ед. Полеовое травянистое растение с желтыми цветка-
ми и с синне-фиолетовыми прицветниками, воспринимаемыми как часть цветка.
*Иван-да-марья ... он цветет наверху синим, а потом у него желтенькие листья; Растут цветы такие, маленькие они, невысокие как-то: один бок синенький, дру-
гой бок беленький. Де-ко, говорят, пьют эту траву иван-да-марья, лечатся; Иван-
да-марья называм, светлый Иван, да темная Марья.* V obdobných případech by bylo
prospěšné uvedení latinského názvu, to ostatně ve svém slovníku praktikoval již V. Dal',
který však dané slovníkové heslo neuvádí. Zato ve VRČS je uvedeno s pozn. f., jen sg.,
bot. lok. černýš hajní (*Melampyrum nemorosum*).

*Dosud nerealizovaný zůstal záměr vydat slovník idiolektu jedné z nositelek akčim-
ského nářečí, i když materiál k němu byl sebrán. Teoretické zdůvodnění takového počínu
vyšlo z pera F. L. Skitové, viz např. její stat' Из наблюдений над словарным запасом
одного человека, in: Живое слово в русской речи Прикамья, вып. 2, Пермь 1971.*
Dané téma se teoreticky rozpracovává i v současnosti, srov. autoreferát disertace k získání
vědecké hodnosti doktora filologických věd Иванцова Е. В., *Феномен диалектной
языковой личности*, Томск 2002.

V Permi vzniká i další lexikografické dílo z oblasti nářeční slovní zásoby, dialektní
Словарь Чердынской земли. Tímto dialektem se mluví na severu Permské oblasti a jeho
rozšíření sahá k městu Solikamsku. Čerdyňská země byla kolonizována z oblasti
Novgorodu, Archangelska a Vologdy již ve 13. st., ale ruské obyvatelstvo do těchto míst
pronikalo už od 11. st., jak je zaznamenáno v Novgorodském letopisu. Jazykový materiál
je tedy vzácný a zajímavý. Zatím vyšel svazek na první tři písmena ruské abecedy А, В, V.

Kromě toho v současné době permští lingvisté pracují na novém typu slovníku,
kterým je *Sociolingvistický slovník permských lokalismů*. Uvádí se, že slovníkové heslo
bude obsahovat následující údaje: "Заголовочное слово в орфографической записи
с обозначением ударения, определение значения слова в форме дефиниции или лите-
ратурного синонима, данные словарей, свидетельствующие о локальном характере
слова, иллюстративный материал, включающий цитаты из живой обиходной лите-
ратурной речи, устной публичной речи и произведений художественной литературы
преимущественно уральских писателей, социологические данные, указывающие на
среду бытования локализма." (Ерофеева Т. И., *Пермские локализмы в социолингвистическом
гlossарии*, in: Проблемы социо- и психолингвистики, вып. 4, Динамика
языковых ситуаций, Пермь 2004, s. 8-12, citát s. 10, 11). V ukázkách hesel, např.
УРОСИТЬ (капризничать, плакать, капризничая) se vyskytují u jednotlivých dokladů

údaje o informátorech, např.: technik, vzdělání střední odborné, 46 let, žena, město Čusovoj; důchodce, filolog, vzdělání vysokoškolské, žena, město Perm. Celkově se o daném heslu konstatuje, že je zachyceno u různých sociálních a věkových skupin informátorů. Zdůrazňuje se, že uživatelé si většinou lokální charakter výrazu neuvědomují, protože je součástí jejich idiolektu od dětství. Dále se zdůrazňuje, že jde o nový typ slovníku, který dává možnost představit komplexně základní parametry slova jako objektu lexikografického popisu i subjektu řečové činnosti. Srov. i monografii Ерофеева, Т. И., Ерофеева Е. В., Скитова, Ф. Л., *Локализмы в литературной речи горожан*, 2-е изд., Пермь 2002.

Na rovině slovní zásoby se tak konkrétně dokládá dnes již obecně přijímaná teoretická teze, že lokální variantnost spisovného jazyka je objektivně existujícím faktem. Tato teze se za existence SSSR prosazovala dost obtížně, protože nebyla v souladu s ideálem jednotné podoby spisovné ruštiny, k níž směřovalo jazykové plánování (přítom však připomeňme, že ač zdánlivě sovětismus, ve skutečnosti je pojem a termín *языkové планирование* kalkem z angličtiny a není tedy cizí ani jazykové politice Západu).

Proto měly přímo zakládající význam stati, které na diferenciaci spisovné ruštiny již v druhé polovině minulého století upozorňovaly, srov. např. Ерофеева Т. И., *О социальной дифференциации речи горожан (К вопросу о взаимодействии разговорной литературной и диалектной речи)*, in: *Литературный язык и народная речь*, Пермь 1984, s. 10-17. Zde se uvádí, že permští jazykovědci zkoumají řeč obyvatel Permi již od r. 1965: "Накоплен большой фактический материал, проведено фронтальное исследование обиходно-бытовой речи значительной группы лиц, владеющих литературным языком. Это люди разных профессий: преподаватели, инженеры, врачи, юристы и т. д. Как показали исследования, устно-разговорная форма литературного языка обнаруживает при функционировании свои специфические черты, к числу которых относятся и локальная окраска диалектного происхождения, прослеживающаяся на всех уровнях языка." (s. 10).

Konkrétní podoba spisovného jazyka jako idiolektu jednotlivého nositele jazyka je spjata i s pojmem synchronní dynamiky jazyka, protože vzniká v procesu textotvorby, při níž je mluvčí vždy aktivním činitelem. Z oblasti slovní zásoby tak vybírá nejen spisovné slovníkové jednotky, "hotové" a zaznamenané ve slovnících, ale situace ho často vede k takovým postupům, jako je univerbizace, jindy naopak potřeba rozvíjení jednoslovného pojmenování, tvorby různých zástupných pojmenování atd. Těmto procesům systematicky věnuje pozornost L. V. Sacharnyj, profesor Petrohradské univerzity dříve působící v Permi (srov. jeho autoreferát disertace k získání vědecké hodnosti doktora filologických věd *Словообразование в речевой деятельности*, Ленинград 1980). Takovýto přístup k procesu pojmenování a jemu odpovídající slovtvorby vidí autor jako alternativní k tradičnímu statickému popisu slovní zásoby jazyka. V tomto pojetí je tedy synchronní dynamika představena nejen jako statická koexistence variant na úrovni jazyka (langue), ale i jako aktivní činitel na parolové rovině, spolupodílející se na každém vytváření textu. Zajímavý a podstatný je přitom právě sám proces textotvorby, vztah mezi hotovým, jež si bereme ze zásobárny jazyka, a jeho užitím "ad hoc", při kterém dochází k posunům ve významu tohoto "hotového". Textové posuny významu, primárně individuální a okazionální, se zpětně promítají i na langovou rovinu a oscilace mezi langovým a parolovým je zdrojem napětí a pramenem neustálé obnovy živého jazyka. Přítom po hotovém může mluvčí sáhnout nejen do jazyka spisovného, ale i dalších lokálních a sociálních různotvarů, čímž

se bohatství možností znásobuje. Průkopnické výzkumné práce tohoto zaměření jsou pro permské jazykovědce typické, srov. i studie L. N. Murzina, zdůrazňujícího dynamickou podstatu jazyka, fakt, že jazyk není jen souborem substančních jednotek, ale především funkčním mechanismem. Originální jsou i pozorování N. P. Potapovové, zkoumající posuny v oblasti gramatické (morfológické) stavby jazyka v řeči nositelů dialektu i lokální gramatické rysy v řeči obyvatel Permi.

Pozornost věnovaná pronikání lokálních jednotek slovní zásoby do spisovného jazyka určitého regionu je nasnadě. Lingvisté se však zabývají i zkoumáním dalších jazykových rovin. Tak známá ruská fonetička a fonoložka A. S. Štern, již zesnulá profesorka Petrohradské univerzity s osobními vazbami k Permi vypracovala program fonetického výzkumu permské varianty spisovné ruštiny (srov. např. její *Три аспекта городского билингвизма, Фонетический уровень*, in: *Живое слово в русской речи Прикамья, Пермь 1993*) a došla k závěru, že je účelné věnovat pozornost nejen produkci fonetických jevů, ale i jejich percepci; výzkumy potvrdily, že i ona má své osobité rysy. Srov. rovněž Ерофеева Е. В., Штерн А. С., *Модели перцептивных эталонов гласных и внутриязыковая интерференция*, in: *Литературный язык и народная речь, Пермь 1991*, s. 45-54.

V řadě prací, které se opírají i o přístrojová měření, jsou zdokumentovány zvláštnosti permské výslovnosti, např. kvantitativní redukce permských vokálů. Zdůrazňuje se, že v současnosti "большое внимание уделяется рассмотрению различного вида межъязыковых и внутриязыковых диглоссий, или, вернее, полиглоссий. Наиболее распространенным видом полиглоссии в настоящее время является полиглоссия горожан. В городе сосуществует большинство характерных для данного национального языка идиомов... Взаимодействие идиомов языка отражается и на фонетическом уровне, особенно в спонтанной речи." (Ерофеева Е. В., *Количественная редукция пермских безударных гласных*, in: *Мурзинские чтения: динамика языка в синхронии и диахронии, Пермь 2002*, s. 134, 135).

Výzkumy potvrdily, že permská městská mluva je charakterizována výrazným akcentem, silným ve srovnání s ostatními městskými lokalitami Ruska. Ten se týká především výslovnosti vokálů, a to v přízvučné i nepřízvučné pozici, srov. popis výsledků experimentů v dílech Ерофеева Е. В., Игнаткина Л. В., Штерн А. С., *Спектральные характеристики безударных гласных (На материале пермского вокализма)*, in: *Живое слово в русской речи Прикамья, Пермь 1992* a Ерофеева Е. В., *Экспериментальное исследование фонетики регионального варианта литературного языка, Пермь 1997*. Tak např. pro přízvučné vokály A a O bylo zjištěno, že v permské výslovnosti je jejich délka přibližně třikrát kratší, než v normativní výslovnosti spisovné ruštiny. Průměrná délka nepřízvučných vokálů je však jen nepatrně kratší než přízvučných, takže jestliže v normativní podobě jazyka rozdíl mezi přízvučnými a nepřízvučnými může představovat až 100 ms, v permské výslovnosti je to méně než 20 ms. Průměrná délka trvání vokálů je v permské výslovnosti 65 ms, což ve spisovné výslovnosti odpovídá druhému stupni redukce. Proto v permské výslovnosti je kvantitativní rozdíl trvání přízvučných a nepřízvučných mnohem menší, protože kdyby se nepřízvučné redukovaly ještě ve větší míře, vedlo by to k úplné nesrozumitelnosti mluveného textu.

Nejkratší zaznamenaná délka A v první předpřízvučné pozici je 9 ms, u O je to v druhé předpřízvučné pozici 11 ms. Maximální délka (na absolutním konci slova) byla naměřena u O - 237 ms, což se blíží normě. Pro lepší představu uveďme delší citát, týkající se výzkumů A: "Сравнение средних значений длин гласных на месте орфогра-

fického A po pozicích показывает, что в среднем наиболее короткими являются гласные 2-го предударного слога (42 мс) и абсолютного начала слова (43 мс), чуть длиннее - гласные первого предударного слога (47 мс). Самые длинные гласные реализуются в абсолютном конце слова (69 мс) и несколько короче в заударном слоге (55 мс). Таким образом, все гласные на месте А по количественной редукции распадаются на две группы: 1. все предударные (условная вторая степень количественной редукции) и 2. все заударные (условная третья степень количественной редукции). Отметим, что такая схема количественной редукции вообще не укладывается в рамки нормативной редукции гласных, даже на уровне порядков, а не конкретных значений." (Jerofejeva, Je. V., op. s. *Količestvennaja redukcija...* s. 138, 139).

Pokud jde o délku vokálů na místě ortografického O, konstatuje se, že odchylky od normy jsou menší. Nejdůležitějším závěrem tedy je, že doba trvání přízvukných i nepřívukných vokálů je ve srovnání s normou podstatně kratší a že nepřívukné vokály na místě ortografických А a O vykazují zásadně různé parametry. Těmito jevy se v oblasti fonetiky permská varianta spisovné ruštiny liší od normativního stavu, ale sami nositelé permské varianty ruštiny si tuto odlišnost většinou neuvědomují, stejně jako řadu dalších odchylek. Mluvená permská spisovná ruština je zachycena v originální "zvukové čítance", srov. Ерофеева, Т. И., Ерофеева Е. В., Грачева И. И., *Городские социолекты. Пермская городская речь. Звучащая хрестоматия*. Пермь - Бохум 2000. Město Perm má tedy ve srovnání s většinou jiných ruských měst určitou výsadu v tom, že jazyku jeho obyvatel je už po desetiletí věnována lingvistická pozornost, jejímž výsledkem jsou desítky průkopnických studií a řada monografií.

Stat' o ruštině v jejich lokálních různotvarech jako předmětu odborného zájmu permských lingvistů sledovala dva cíle: 1. chtěla upozornit na problematiku existující lokální rozrůzněnosti spisovné ruštiny, protože je to problematika stále ještě relativně málo prozkoumaná a má širší lingvistický dosah; 2. chtěla seznámit českou lingvistickou veřejnost s některými výsledky konkrétních výzkumů, a to tím spíš, že permské jazykovědné vysokoškolské pracoviště, které v roce 2006 spolu s celou Permskou univerzitou slaví 90. výročí své existence, posílalo své "vyslance"-jazykovědce v průběhu minulých desetiletí nejen např. do Francie a USA, ale rovněž do ČSR (Brno, Ústí nad Labem - T. I. Jerofejeva a N. P. Potapova). Kontakty s brněnskou FF MU a ústeckou PF UJEP udržuje ostatně permská jazykověda dodnes.

Nitrianske rusistické dni

Ve dnech 16.-17. května 2006 uspořádala katedra rusistiky Filozofické fakulty Univerzity Konstantina Filozofa v Nitře dvoudenní vědeckou konferenci s mezinárodní účastí *Nitrianske rusistické dni*, které se zúčastnili kromě domácích lingvistů a literárních vědců též rusisté z Ruska, Běloruska a České republiky. Jménem organizačního výboru zahájil konferenci prof. PhDr. A. Č e r v e ň á k, DrSc., který přivítal přítomné na půdě nitrianské univerzity a připomněl tradice nitrianské rusistiky: v minulosti šlo spíše o organizování masových akcí, mělo to svá pozitiva (široká rusistická základna), ale i negativa (reakce na společenské potřeby doby). V současnosti nitrianské pracoviště nabírá nový dech, navazuje na dobré tradice, ale zároveň je třeba vytvořit atmosféru pro modelování vědecké rusistiky,